

Seurantaraportti:

Päijät-Hämeen maakuntastrategian 2022-2025 eteneminen

Maakuntahallitus 9.9.2024

Päijät-Hämeen liitto
The Regional Council of Päijät-Häme

Sisällys

Seurantaportti: Päijät-Hämeen Maakuntastrategian 2022–2025 eteneminen	3
1. Johdanto.....	3
2. Strategiset painopisteet ja tavoitteet	3
3. Eteneminen ja saavutukset.....	4
Elvytystoimet ja aluekehitysinvestoinnit	4
Hankkeet vauhdittamassa strategian tavoitteita.....	4
Vetovoima.....	6
Uudistuminen.....	7
Älykkään erikoistumisen kärjet.....	9
Mittarit	10
4. Haasteet ja kehityskohteet	11
5. Yhteenveto.....	12
6. Seuraavat toimenpiteet	12
Liite 1 maakuntastrategian mittarit	14
Liite 2 älykkään erikoistumisen mittarit.....	19

Seurantaraportti: Päijät-Hämeen Maakuntastrategian 2022–2025 eteneminen

1. Johdanto

Tämä raportti käsittelee Päijät-Hämeen maakuntastrategian 2022–2025 etenemistä, keskittyen strategian keskeisiin painopisteisiin: vetovoima ja uudistuminen. Raportissa arvioidaan, miten strategiset tavoitteet ovat toteutuneet ja mitkä ovat olleet keskeiset toimenpiteet raportointikauden aikana.

Päijät-Hämeen maakuntastrategia 2022–2025 sisältää maakunnan strategiset painotukset, maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian. Strategia ohjaa maakunnan kehittämistä ja erityisesti alue- ja rakennepoliitiikan ohjelman käyttöä alueella.

Linkki strategiaan: <https://paijat-hame.fi/maakuntastrategia/>

Maakuntastrategia valmisteltiin vuosina 2020–2021, jolloin maailmaa ravisteli COVID-19-pandemia. Kansallisesti ja kansainvälisesti rakennettiin elpymisohjelmia ja rahoituksia. Vuonna 2022 Venäjä jatkoi vuonna 2014 alkanutta sotaansa ja hyökkäsi laajasti Ukrainaan, mikä on tuonut energiamuutoksen ja epävarmuutta maailman poliittiseen- ja talouskehitykseen.

Osuuspankkien elokuussa 2024 julkaiseman suhdanne-ennusteen mukaan Suomen talous säilyy edelleen haastavana, vaikka elpymisen merkkejä on näkyvissä. Heikon talouskasvun, inflaation ja globaalien epävarmuustekijöiden myötä Suomen talous supistuu kuluvana vuonna. OP:n suhdanne-ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa bruttokansantuotteella (BKT) mitattuna odotettavasti kaksi prosenttia vuonna 2025, mikä on varovainen arvio verrattuna aikaisempien vuosien kasvuun.

2. Strategiset painopisteet ja tavoitteet

Maakunnan strategian kahdeksi pääteemaksi nousivat vetovoima ja uudistuminen.

Vetovoimalla ja uudistumisella voidaan varautua useisiin muutoksiin. Strategiassa on todettu, että maakunnalta puuttuu veto- ja pitovoimaa. Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia. Vetovoimatekijöiden tunnistaminen ja lisääminen sekä tunnetuksi tekeminen ovat näin askel parempaan.

Uudistumiseen tiivistyy asenne muutoksen aikaan saamiseksi. Uudistuminen yhdistää aiemman strategian kahta painopistettä, jalostusarvoa ja uutta kasvua. Nyt muotoiltu uudistuminen on laajempi ja kattaa periaatteessa laajasti yhteiskunnan sektorit. Uudistuminen nivoutuu myös Päijät-Hämeen edelläkävijyyteen ympäristöasioissa.

Vetovoima: Tavoitteena on lisätä maakunnan houkuttelevuutta uusille asukkaille, yrityksille ja vierailijoille.

Uudistuminen: Pyrkimyksenä on vahvistaa maakunnan kykyä sopeutua ja vastata muuttuviin olosuhteisiin, erityisesti vihreän siirtymän ja digitalisaation edistämisen kautta.

3. Eteneminen ja saavutukset

COVID-19-pandemia käynnisti merkittäviä muutoksia työelämässä ja asuinpaikkavalinnoissa. Etätyön yleistymisen on tarjonnut Päijät-Hämeelle uusia mahdollisuuksia houkutella asukkaita pääkaupunkiseudulta ja muualta Suomesta. Maakunta on hyödyntänyt trendiä vahvistamalla digitaalisia palveluita ja kehittämällä etätyöhön sopivia asumisratkaisuja. Lisäksi maakunta ja kunnat ovat korostaneet ympäristöystävällisyyttään ja hyvää elämänlaatuaan vetovoimatekijänä.

Päijät-Hämeessä kestävä kehitys (kestävyys) on keskeinen osa maakuntastrategiaa. Vihreä siirtymä, jonka taustalla ovat sekä EU että Suomen asettamat ympäristötavoitteet, tukee maakunnan pyrkimyksiä vahvistaa asemaansa ympäristöystävällisenä ja kestäväenä alueena. Lahden kaupungin valinta Euroopan ympäristöpääkaupungiksi 2021 on esimerkki siitä, miten maakunta voi profiloitua kestävä kehityksen edelläkävijänä. Tämä on tuonut vetovoimaa ja uudistamiskykyä erityisesti ympäristöä arvostaville asukkaille ja yrityksille. Kestävyyden toteuttamisella voidaan houkutella edelleen uusia investointeja ja lisätä työpaikkoja alueella.

Elvytystoimet ja aluekehitysinvestoinnit

EU:n elvytysrahaston ja kansallisen aluepolitiikan kautta saadut tuet ovat olleet merkittävä mahdollisuus Päijät-Hämeelle kehittää infrastruktuuriaan, parantaa digitaalista kyvykkyyttä ja tukea innovaatioita. Maakunnassa on luotu hankkeita esimerkiksi älyliikenteen, kestävä energian ja koulutuksen kehittämiseksi. Nämä toimet parantavat alueen vetovoimaa erityisesti ympäristöä arvostavien nuorten ammattilaisten ja teknologia-alan yritysten silmissä.

Maakunnassa on resursoitu koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseen yhteistyössä korkeakoulujen ja yritysten kanssa. Vetovoimatekijöinä ovat tällöin innovatiivinen oppimisympäristö ja mahdollisuus olla osa kasvavaa, modernia globaalia taloutta. Edelliseen liittyy, että maakuntaan on houkuteltu yrityksiä ja investointeja, jotka hyötyvät kehittyvästä infrastruktuurista ja alueen vahvasta teollisesta perinteestä. Ohjelmakauden aikana on jatkettu kestävä matkailun kehittämistä, joka korostaa alueen luontoarvoja ja ympäristöystävällisiä matkailukohteita tuloksellisesti.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja Suomen Nato-jäsenyysprosessi ovat nostaneet esille turvallisuuden merkityksen. Päijät-Hämeessä tämä nähtiin mahdollisuutena vahvistaa alueellista turvallisuusyhteistyötä ja infrastruktuuria.

Hankkeet vauhdittamassa strategian tavoitteita

Euroopan aluekehitysrahaston tukea on Päijät-Hämeen liitosta myönnetty yhteensä 8,6 milj. euroa. Se on jakautunut kahteen toimenpidelinjaan.

TL 1: Innovatiivinen Suomi (5,9 milj. euroa): Tavoitteena on edistää alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia ja uusien teknologioiden käyttöönottoa. Rahoituksella vauhditetaan pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Lisäksi tavoitteena on hyödyntää digitalisaatiota kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi.

TL 2: Hiilineutraali Suomi (2,6 milj. euroa): Tavoitteena on edistää energiatehokkuutta ja kiertotaloutta, sekä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Rahoitusta kohdennetaan myös toimiin, joilla varaudutaan ilmastonmuutokseen.

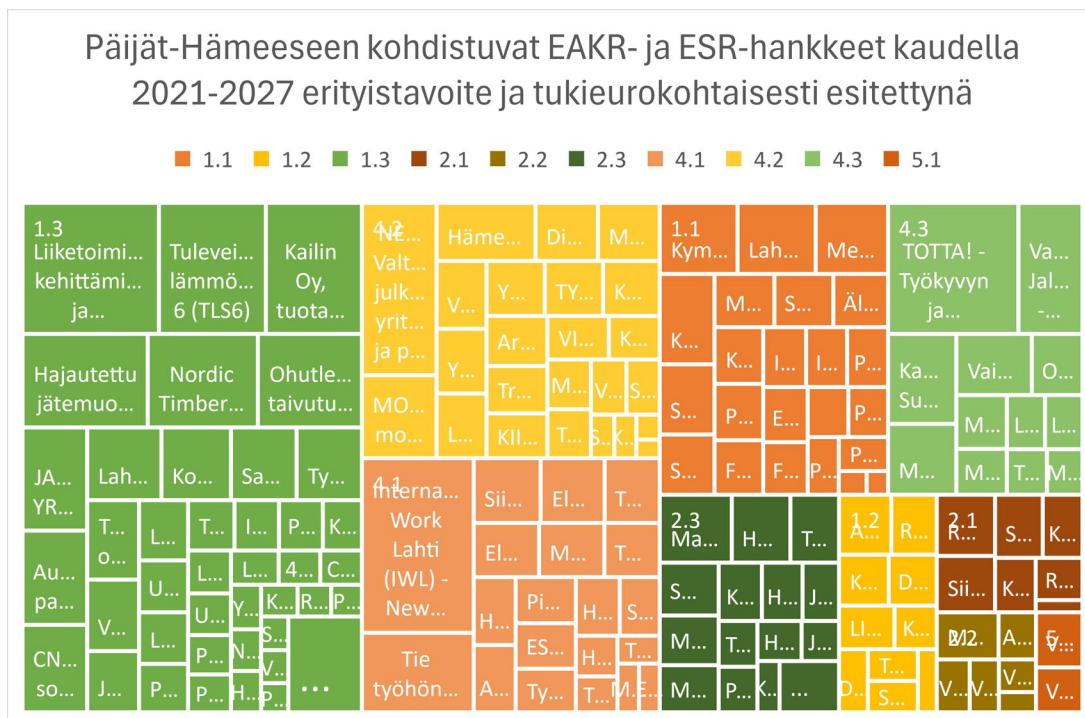
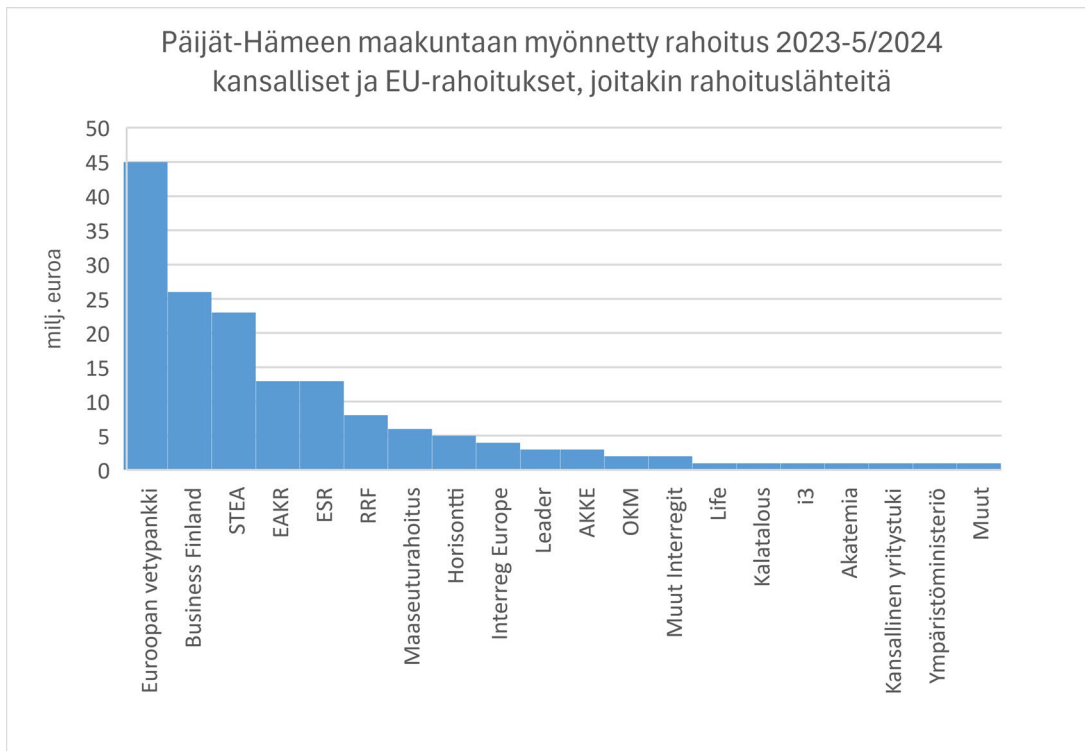
Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt ohjelmakaudella kansallista rahoitusta alueiden kestävä kasvun ja elinkeinon tukemisen AKKE-rahoitusta yli 2,2 milj. euroa. Rahoitusta on kohdennettu äkillisen rakennemuutoksen korjaamiseen, innovatiivisiin kokeiluihin, TKI-toiminnan lisäämiseen pk-yrityksissä sekä omaehtoiseen kehittämiseen sekä sopimukselliseen yhteistyöhön, jossa alueen teemat painottuivat syrjäytymisen korjaamiseen, vihreän siirtymän edistämiseen sekä osaavan työvoiman saantiin. Summasta on sidottu reilun 2 milj. euroa ja käytettävissä on noin 220 000 euroa uusiin alueellisiin hankkeisiin. Hankkeiden mittakaava on verraten pieni, mutta usein juuri AKKE-hankkeiden avulla on käynnistetty uutta yhteistyötä sekä suurempia kansallisia tai kansainvälisiä hankkeita.

Edellisten rahoitusten lisäksi Hämeen ELY-keskus ja alueen Leader-ryhmät ovat edistäneet käytettävissä olevin varoin maakunnan kehittämistä.

Hämeen ELYn ESR+ -rahoituksessa on tällä ohjelmakaudella nostettu aiempaa selkeämmin esiin sosiaalisten innovaatioiden tukeminen. Vaikuttavia muutoksia nuorten hyvinvoinnin tukeen tavoittelee Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhteishanke Vertaisverkko. Lahden kaupunki on löytänyt ESR-rahoituksen mm. kahden suuren hankkeen toteuttamiseksi: International Work Lahti -hanke tuo nopean toiminnan rekrytointipalvelut vieraskielisille ja TOTTA! - Työkyvyn ja työelämäosallisuuden tunnistaminen työllisyydenhoidon agendana -hanke. Hämeen ELYn EAKR-rahoituksessa otettiin käyttöön ympäristön kehittämishankkeet kahden haun voimin. Yritystukirahoitusta on käytetty eritystavoitteen 1.3. edistämiseen.

Päijänne-Leader on määrätietoisesti rahoittanut veto- ja pitovoiman hankkeita mm. asumisen kehittämiseksi, elinkeinoelämän yritystoiminnan aktivoimiseksi ja tukenut puhtaamman energian ja luonnon monimuotoisuuden hankkeita. Päijät-Hämeessä on käynnistynyt uusi Älykkäät Toimijat – Viisaat Kylät -hanke, joka pyrkii parantamaan alueen maaseutukyliä elinvoimaisuutta ja kestävä kehitystä hyödyntämällä älykkäitä teknologioita ja paikallisia resursseja. Leaderin yritystukea on haettu yritystukitoimenpiteisiin kaikkiaan 500 000 euroa, josta yhdistyksen hallitus on tehnyt puoltavan rahoituslausunnon yli 300 000 eurosta. Hämeen ELY-keskus on myöntänyt yritysrahoitusta toistaiseksi lähes 6 milj. euroa.

Päijät-Hämeessä on vuosien 2022–2024 aikana saatu käyntiin ennätysmäärä kansainvälisen, lähinnä EU-rahoituksen, hankkeita. Suurin rahoitus on tulossa Euroopan vetypankilta. Se on myöntänyt 45 miljoonaa euroa tukea Nordic Ren-Gas Oy:n Lahteen kaavailemalle, uusiutuvia polttoaineita valmistavalle tuotantolaitokselle. Kehittämisen ja strategian kannalta myös monipuolinen Interreg Europe ja Horisontti-rahoituksen ohjautuminen alueelle on ollut merkittävän suurta.

Linkki EURA2021-hanketietopalveluun <https://eura2021.fi/hanketietopalvelu?report=Hanketiedot> yhteensä 174 myönnettyä hakemusta EAKR- ja ESR-rahoituksesta

Vetovoima

Väestönkehitys: Raportointikaudella nettomuutto on ollut positiivista, mutta tavoitteena oleva väestönkasvu ei ole vielä saavuttanut asetettua tavoitetta. Maakunnan vetovoimatekijöitä on kuitenkin kehitetty, erityisesti monipaikkaisen asumisen ja etätyön edelläkävijyyden osalta.

Yritysten sijoittuminen: Uusien yritysten sijoittumista maakuntaan on edistetty aktiivisesti, ja erityisesti Lahden eteläisen kehätien varteen on sijoittumassa uusia yrityksiä.

Lahdessa odotetaan edelleen Fazerin uuden suklaatehtaan lopullista investointipäätöstä. Lahden kaupungin ja Fazerin välisiä yhteistyö- ja kiinteistökaupan esisopimuksia on jatkettu vuoden 2025 loppuun asti. Toteutuessaan tehdashanke toisi alueella satoja pysyviä työpaikkoja. Nordic Ren-Gas taas suunnittelee vetylaitosta Lahteen. Hankkeen toteutuessa laitos työllistäisi rakennusaikaan Lahden seudulla 200 henkilöä ja valmistuessaan ainakin 20 henkilöä. Suunnitellun mukaan vedyn tuotannon pitäisi alkaa vuonna 2026. Heinolassa positiivista virettä tuo Vierumäen alueen vapaa-ajanrakentaminen, Holiday Clubin kylpylä -hanke, kiertotalousalan yrityksen merkittävä tonttiosto ja pääomasijoittajien kiinnostus Heinolan keskustan alueen kaavoitushankkeisiin. LADECin uusien sijoittumisasiakkaiden määrä on jatkanut kasvuaan. Alueen vetovoiman kasvu näkyy LADECille tulevien yhteydenottojen määrässä. Lopullisten sijoittumis- ja investointipäätösten aikataulu on kuitenkin joidenkin yrityksen osalta viivästynyt johtuen markkina- ja rahoitustilanteesta.

Uudistuminen

Koulutus ja TKI-toiminta: Maakunnan TKI-yhteistyö on laajentunut ja korkeakoulutuksen vetovoimaa on lisätty. Kansainvälisiä yhteyksiä on vahvistettu, ja yritysten mahdollisuuksia hyödyntää TKI-kehitystyössään yhteiskäyttöistä infrastruktuuria LAB-ammattikorkeakoulun kanssa on lisätty, mm. on perustettu Food Pilot Plant. Business Finland on myöntänyt Kempowerin Heavy Electric Traffic Ecosystem -ohjelmalle 10 miljoonan rahoituksen veturiyritysten haastekilpailussa.

LUT-yliopiston kasvu nosti lahtelaisen yliopistoiminnan vuosittaisen toimintavolyymin ensimmäistä kertaa yli 20 miljoonan euron. Laajentunut opintotarjonta näkyy opiskelijamäärän voimakkaana kasvuna. Mikä osaltaan vahvistaa myös muiden korkeakoulujen ja toisen asteen Salpauksen vetovoimaa edelleen.

Alueen koulutusorganisaatioissa on alkanut ja alkamassa paljon uusia koulutuksia, joilla vastataan paitsi työvoimatarpeisiin, niin myös vahvistetaan alueen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa sekä kärkiä. LUT-yliopisto on perustamassa Lahteen kestäväan mekatroniikan professuurin ja myynnin ja markkinoinnin koulutusohjelman sekä rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutusohjelmaa. Jo aiemmin on perustettu sähköisen liikenteen professuuri ja avattu sähköisen liikenteen tutkimuskeskus yhdessä Kempowerin kanssa. LAB-ammattikorkeakoulussa on alkamassa prosessi- ja materiaalitekniikan koulutus sekä biomateriaalit ja elintarviketeknologia syksyllä 2025. Laboratorioanalytiikan koulutuksen lupa on käsittelyssä.

LUT-yliopisto hakee rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutusvastuuta keväällä 2024. Tavoitteena on koulutus, tutkimus ja laboratoriot toteutetaan Lahden kampukselle, mikä tarkoittaa 50–60 uutta tutkijaa ja 500–600 opiskelijaa 2030-luvun

alussa. Koulutus käynnistyy syksyllä 2026. Alueen kunnat elinkeinoelämä ja kunnat ovat mukana rahoittamisessa.

Kansallisella tasolla aluekehittämistä ohjaa hallituskausittain hyväksyttävä aluekehittämispäätös, jonka yhtenä painopisteenä on ollut vuosina 2020–2023 ilmastomuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Pitovoimaisen maakunnan yksi tärkeä elementti on niin ikään luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja kulttuuriympäristöjen säilyttäminen.

Maakunnan uudistumisen edellytys on kestävä kehitys ja vastuullisen toiminnan huomioiminen kaikessa kehitystyössä. Päijät-Hämeen maine ympäristöosaamisen edelläkävijänä ja Lahden status Euroopan ympäristöpääkaupunkina ovat lisänneet maakunnan kiinnostavuutta mm. investointien kohteena. LUT-yliopiston kestävyystieteiden sekä ympäristö- ja energiatekniikan osaaminen on saatu täysipainoisemmin käyttöön yliopiston jalkauduttua vahvemmin alueelle.

Vuoden 2024 keväällä julkaistu maakunnallinen Vihreän siirtymän ohjelma on osaltaan edistämässä toimia maakunnan vetovoiman ja uudistumisen lisäämiseksi. Laajassa sidosryhmäyhteistyössä laaditun ohjelma päätavoitteet ovat 1) hiilineutraali Päijät-Häme 2030, 2) kiertotalouden saavuttaminen ja 3) luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Ohjelma tukee kuntia, kaupunkeja ja kehittäjiä sekä elinkeinoelämää hiilineutraalius- ja kiertotaloustavoitteiden saavuttamisessa. Siihen on koottu merkittävämpiä toimenpiteitä sekä hankekokonaisuuksia, joita täydentävät kuntien ja muiden toimijoiden omat suunnitelmat.

Ohjelman teemoja ovat energia, liikenne, materiaalikierrot, metsät ja maankäyttö sekä kestävä ruokajärjestelmä. Tavoitteita ja toimia tarkastellaan reunaehtojen haasteiden ja mahdollisuuksien näkökulmasta. Näitä reunaehtoja ovat ilmastomuutokseen sopeutuminen, luonnon monimuotoisuus, sosiaalinen kestävyys sekä huoltovarmuus. Seuranta tehdään vuosittain eri indikaattorien, kyselyjen ja töpajojen avulla. Monissa toimissa korostuukin verkostojen, koordinaation ja yhteistyön merkitys.

Kansallisella tasolla kiertotaloustavoitteiden saavuttamiseksi valmistellaan maakunnan kattositoumusta kansalliseen kiertotalouden green dealiin, jossa sitoudutaan toimiin ja seurantaan, jotka tukevat alueen toimijoiden siirtymää kiertotalouteen erityisesti kiertotalouden mukaisen tuotannon ja suunnittelun edistämässä, kiertotalouden palvelujen valtavirtaistamisessa sekä kotimaisen kasvis- ja kalaruuan tuotekehityksen tuessa. Liiton tuki on erityisesti rahoitusta sekä verkosto- ja kuntayhteistyön koordinoitua.

Päijät-Hämeen maapinta-alasta luonnonsuojelualueita on 3 %. Luonnon monimuotoisuuden tilan tarkentaminen ja tavoitteiden asettaminen luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi on tarpeellista. Kulttuuriympäristötieto ja kulttuurisesti kestävä kehityksen edellytykset paranevat Päijät-Hämeen kulttuuriympäristöselvityksen päivityksen myötä. Seitsemän Päijät-Hämeen kuntaa laatii ilmastosuunnitelmia vuoden 2024 aikana ympäristöministeriön tuella. Kuntien vaikea taloustilanne voi kuitenkin hidastaa käytännön toimien toteutusta.

Maakunnan päästövähennystavoitteet ovat edenneet suunnitellusti. Kierrätysaste on noussut, mutta tavoiteltuun kierrätysasteeseen on vielä matkaa. Tavoite vuodelle 2025 on 55 %. Päijät-Hämeen yhdyskuntajätteen kierrätysaste vuonna 2022 oli 51,7

% Alueen jäteyhtiö vastaanotti yhteensä 91 700 t jätettä vuonna 2023. Yhdyskuntajätteen osuus kokonaisjättemäärästä oli 68 %. Yhtiö vastaanottaman yhdyskuntajätteen hyödyntämisyhteisaste vuonna 2023 oli 99,3 % – materiaalihyötykäyttöön ohjattiin 31,7 % ja energiana hyödynnettiin 67,6 %.

Vuonna 2022 kokonaispäästöt olivat 985 ktCO₂e. Kokonaispäästöjen tavoite vuodelle 2025 on 868 ktCO₂e.

Älykkään erikoistumisen kärjet

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen kärjet päivitettiin osana maakuntastrategian valmistelua ja kärjiksi valikoitui sportti, ruoka ja juoma sekä valmistus. Kärkiä läpileikkaava teema on kestävyys. Sportti sekä ruoka ja juoma ovat kapeampia kärkiä, kun taas valmistus kattaa koko valmistavan teollisuuden. Näiden kärkien katsottiin olevan maakunnan aitoja vahvuuksia. Lisäksi kärkien toimialoilla todettiin olevan riittävästi yrityksiä, koulutusta, TKI-toimintaa ja kansainvälistymisen potentiaalia. Niiden nähtiin olevan mahdollista nousta seuraavalle tasolle ja vastata vähähiilisyiden ja digitalisaation aiheuttamaan rakennemuutokseen.

Älykkään erikoistumisen kärkiin ladatut odotukset ovat pääsääntöisesti täyttymässä. Sportissa on syvennetty jo ennestään vahvaa yhteistyötä. Lahti Sports Hub toimii keskeisenä toimijoiden ja toimintojen kokoajana, joka tuo yhteen mm. urheiluteknologiaa, testiympäristöjä, tapahtumia ja koulutusta. Tämä on luonut vahvan verkoston, joka hyödyntää myös kansainvälisiä yhteyksiä mm. hankerahoitukseen. Urheilutapahtumissa on edelleen ollut ja on tulossa isoja, kansainvälisiä tapahtumia. Niiden rinnalle on noussut pienempiä tapahtumia, esimerkiksi polkujuoksussa.

Ruoka ja juoma -kärki lähti liikkeelle Viljaklusterin pohjalta ja on laajentunut nopeasti. Kärjessä on toteutettu useita hankkeita, mikä osaltaan kertoo kärjen sen moninaisuudesta ja kehitymisestä. Isoimpia uusia avauksia on kasvipohjaisten tuotteiden tuotekehitysympäristö Food Pilot Plant ja Food Campus Finland, joka tähtää Suomen ruokaosaamisen ja -viennin kasvattamiseen. LAB-ammattikorkeakoulussa on alkamassa prosessi- ja materiaalitekniikan insinöörikoulutus syksyllä 2025, mikä vastaa elintarviketeollisuuden osaajatarpeisiin. Lisäksi Päijät-Hämeen johtama kasvipohjaisten ruokainnovaatioiden kumppanuus hyväksyttiin Euroopan komission älykkään erikoistumisen alustalle.

Valmistus-kärjen kehitys on ollut vaihtelevinta. Kärki on laaja ja toiminta on vahvasti klusteripohjaista. Kehitys on vaihdellut niin yrityksittäin, toimialoittain kuin klustereittain. Kehitys on ollut vauhdikasta esimerkiksi sähköisessä liikenteessä, jossa Lahti GEM kerää toimijat yhteen. Osassa yrityksistä on lähdetty vahvasti uudistumaan mm. kestävyden ja digitalisaation saralla, mutta osassa pk-yrityksistä ei ole kyetty uudistumaan. Valmistus muodostaa merkittävän osan Päijät-Hämeen elinkeinorakennetta, ja sen kehittäminen on ollut keskeistä maakunnan tulevaisuuden kannalta.

Mittarit

Liitteestä yksi (liite 1) löytyy seurantamittarien graafiset kuvat.

Bruttokansantuote (BKT) asukasta kohden: Vuonna 2018 Päijät-Hämeen BKT asukasta kohden oli 33 400 euroa, kun koko maan keskiarvo oli 36 700 euroa. Tavoite vuodelle 2025 on ollut kasvattaa BKT asukasta kohden 38 400 euroon. 2020-luvun alussa ei ole pysytty tavoiteuralla.

Tutkimus- ja kehitysmenot (T&K tai TKI): Vuonna 2019 Päijät-Hämeen julkisen ja yksityisen sektorin yhteenlasketut T&K-menot olivat 85 miljoonaa euroa. Tavoite vuodelle 2027 on saavuttaa 195 miljoonan euron taso (tavoitetta on tarkennettu). 2020-luvun alun tiedot osoittavat vaihtelua T&K-menoissa, mutta merkittävää kasvua kohti vuotta 2027.

Uusien yritysten määrä: Vuonna 2020 Päijät-Hämeessä perustettiin 1 177 uutta yritystä. Tavoite vuodelle 2025 on kasvattaa tämä määrä 1 350 yritykseen. Kehityssuunta osoittaa uusien yritysten määrän tasaista kasvua vuosina 2013–2027, mutta vuonna 2023 jäätiin tavoiteurasta lievästi.

Työttömyysaste: Työttömyysaste heinäkuussa 2021 oli 15 %, mukaan lukien litti. Tavoite vuodelle 2025 on ollut alentaa työttömyysaste 10,8 %. Koronan jälkeinen aika on tuonut kuitenkin lisää epävarmuutta, ja työttömyys on lähtenyt uudestaan kasvuun.

Työllisyystaso: Vuonna 2018 työllisten määrä Päijät-Hämeessä oli 77 514. Tavoite vuodelle 2025 on kasvattaa tämä määrä 79 169:ään. Samaan aikaan on työvoiman määrä alueella kasvanut.

Luonnollinen väestönkasvu: Vuonna 2020 luonnollinen väestönkasvu oli negatiivinen, vähennys oli 932 asukasta. Tavoite vuodelle 2025 on vähentää laskua 800 asukkaaseen. Vuosina 2000–2019 kehityssuunta osoittaa jatkuvaa negatiivista kasvua, ja pyrkimyksenä on ollut minimoida tätä laskua, mutta negatiivinen muutos on vain kiihtynyt.

Nettomuutto: Vuonna 2020 nettomuutto oli 405 uutta asukasta. Tavoite vuodelle 2025 on saavuttaa vähintään 720 uutta asukasta. Vuosien 2000–2022 tiedot osoittavat nettomuuton vaihtelua, mutta viimeaikainen kehityssuunta osoittaa positiivista kasvua.

Ilman muodollista koulutusta olevat nuoret (20–24-vuotiaat): Vuonna 2019 ilman muodollista koulutusta oli 2 079 nuorta. Tavoite vuodelle 2025 on vähentää tämä määrä 1 931 nuoreen. 2020-luvun alku osoittaa kuitenkin tutkinnottomien nuorten määrän kasvua.

Korkeakoulutettujen osuus: Vuonna 2019 korkeakoulutettuja (mukaan lukien litti) oli 11 362 henkilöä. Tavoite vuodelle 2025 on kasvattaa tämä määrä 13 618:ään. 2020-luvun alun kehityssuunta osoittaa korkeakoulutettujen määrän tasaista kasvua.

Perustoimeentulotuen saajat: Vuonna 2020 perustoimeentulotukea sai 9,1 % väestöstä. Tavoite vuodelle 2025 on ollut lähestyä kansallista keskiarvoa, joka on 7,6 %. 2020-luvun alun tiedot osoittavat perustoimeentulotuen saajien osuuden lievää laskua.

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste: Vuonna 2020 yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 43 %. Tavoite vuodelle 2025 on ollut nostaa kierrätysaste 55 %. 2020-luvun alun tiedot osoittavat kierrätysasteen edistymistä.

Kasvihuonekaasupäästöt (Hinku-laskenta): Vuonna 2020 kokonaispäästöt olivat 1188 ktCO₂e. Tavoite vuodelle 2025 on vähentää päästöjä 868 ktCO₂e. 2020-luvun alun tiedot osoittavat kasvihuonekaasupäästöjen merkittävästi vähenevän.

Liitteestä kaksi (liite 2) löytyy älykkään erikoistumisen seurantamittarien graafiset kuvat. Sportin seurantaan käytetään toimialaluokituksen luokkaa urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut. Ruoan ja juoman seurantaan käytetään luokkia elintarvikkeiden valmistus, juomien valmistus ja ravitsemistoiminta. Valmistuksen seurantaan käytetään luokkia sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus, kumi- ja muovituotteiden valmistus, metallituotteiden valmistus, sähkölaitteiden valmistus, muiden koneiden ja laitteiden valmistus ja huonekalujen valmistus.

Kärkien yrityspäätös: Päijät-Hämeessä sportin yrityspäätös oli 18 vuonna 2019 ja 5 vuonna 2023. Ruoan ja juoman yrityspäätös oli 26 vuonna 2019 ja 21 vuonna 2023. Valmistuksen yrityspäätös oli 12 vuonna 2019 ja -7 vuonna 2023. Yrityspäätös on ollut kohtuullista ottaen huomioon koronavuodet, Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan ja inflaation.

Kärkien liikevaihdon vuosimuutos: Päijät-Hämeessä sportin liikevaihdon vuosimuutos oli 4,8 % vuonna 2019 ja 15,2 % vuonna 2022. Ruoan ja juoman liikevaihdon vuosimuutos oli 3,8 % vuonna 2019 ja 22,9 % vuonna 2022. Valmistuksen liikevaihdon vuosimuutos oli -4,4 % vuonna 2019 ja 21,5 % vuonna 2022. Kehitys on ollut positiivista. Mm. Fazer Myllyn investoinnit ja Kempowerin kasvu selittävät osaltaan hyviä kasvulukuja.

Kärkien henkilöstö: Päijät-Hämeessä sportin kärki työllisti 404 henkilötyövuotta vuonna 2019 ja 356 vuonna 2022. Ruoan ja juoman kärki työllisti 3 667 henkilötyövuotta vuonna 2019 ja 3 445 vuonna 2022. Valmistuksen kärki työllisti 8 582 henkilötyövuotta vuonna 2019 ja 8 450 vuonna 2022. Koronavuodet notkahduttivat kaikkien kärkien työllisyyttä, mutta suunta on ylöspäin.

Tavaroiden vienti: Päijät-Hämeestä vietiin tavaroita 1 897 miljoonalla eurolla vuonna 2019 ja 2 194 miljoonalla eurolla vuonna 2023. Kehitys on ollut hyvää huomioiden haasteelliset vuodet.

LUT-yliopiston ja Helsingin yliopiston Lahden kampusten yritysyhteistyö: LUT-yliopiston ja Helsingin yliopiston Lahden kampukset tekivät yhteistyötä 248 yrityksen kanssa vuonna 2019 ja 98 yrityksen kanssa vuonna 2023. Yhteistyöyritysten määrä laski voimakkaasti, mutta yritysten määrä on saatu takaisin nousujohteiselle uralle.

4. Haasteet ja kehityskohteet

Päijät-Hämeen maakuntastrategian seurantatiedot osoittavat vaihtelevaa kehitystä eri alueilla. Vaikka talouskasvussa, T&K-menoissa, uusien yritysten perustamisessa, korkeakoulutettujen määrässä ja muuttovoirossa on edistystä, haasteita on edelleen

työttömyyden vähentämisessä, luonnollisen väestönkasvun negatiivisuuden torjumisessa ja osin ympäristötavoitteiden saavuttamisessa.

Koulutus: Vaikka koulutuksen vetovoimaa on lisätty, osaamistarpeiden ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelma vaatii edelleen erityistoimia.

Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on edelleen selvästi koko maan keskiarvoa korkeammalla tasolla. Alueen työttömistä suuri osa on matalasti koulutettuja ja maakunnassa pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on hieman valtakunnallista tasoa korkeampi. Alueella näkyy edelleen korostuneesti rakennemuutoksen ja ylisukupolvisen syrjäytymisen vaikutukset. Alueen väestöllinen ja siten taloudellinen huoltosuhde ovat heikentyneet työikäisen väestön osuuden vähentyessä. Tulevaisuudessa väestön ikääntyminen voi heikentää työvoiman saatavuutta ja lisätä kilpailua osaavasta työvoimasta.

Strategian tavoitteet ovat olleet globaalissa muutoksessa edelleen osuvia ja ajankohtaisia. Strategian puutteeksi on noussut vision puute, jota ratkotaan syyskaudella 2024 eri tulevaisuustyöpajoissa ja viedään päätettäväksi maakuntavaltuustolle joulukuussa 2024.

5. Yhteenveto

Maakuntastrategian toteuttaminen on edennyt pääosin suunnitellusti, mutta tietyillä alueilla, kuten väestönkasvussa ja kierrätysasteessa, tarvitaan lisätoimia.

Strategian keskeiset tavoitteet vetovoiman ja uudistumisen edistämiseksi ovat vahvalla pohjalla, ja jatkotoimenpiteet kohdennetaan erityisesti näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Valitut kärjet (äes) ovat edelleen yleisesti tunnustettu ja tunnistettu varsin osuviksi kasvun mahdollistajiksi alueen vetovoiman ja uudistumisen kannalta.

6. Seuraavat toimenpiteet

Seurantatyön sekä uuden maakuntaohjelman ja strategian valmistelun tueksi on käynnistetty neljän maakunnan vertaisarviointiprosessi. Arviointiin osallistuvat Uudenmaan liitto, Hämeen liitto, Päijät-Hämeen liitto ja Varsinais-Suomen liitto. Prosessin aikana maakunnat arvioivat toistensa maakuntaohjelmat sekä niihin sisältyvät älykkään erikoistumisen strategiat.

Arviointiprosessi toteutetaan syksyn 2024 aikana niin, että arviointi on valmis ja dokumentoitu 30.11.2024 mennessä.

Vuosien 2024–2025 aikana laaditaan uusittu maakuntastrategia laaditun osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaisesti. Syyskaudella tehdään kuvattua vertaisarviointia ja keskitytään tulevaisuuden megatrendien tunnistamiseen ja niiden vaikutuksiin Päijät-Hämeen kannalta. Lisäksi arvioidaan Päijät-Hämeen SWOT eli vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Lokakuun lopulla arvioidaan eri skenaarionäkymiä ja joulukuun maakuntavaltuusto asettaa vision 2050 maakunnan kehittämiseksi. Kevätkaudella 2025 jatkuu maakuntastrategian tavoitteiden

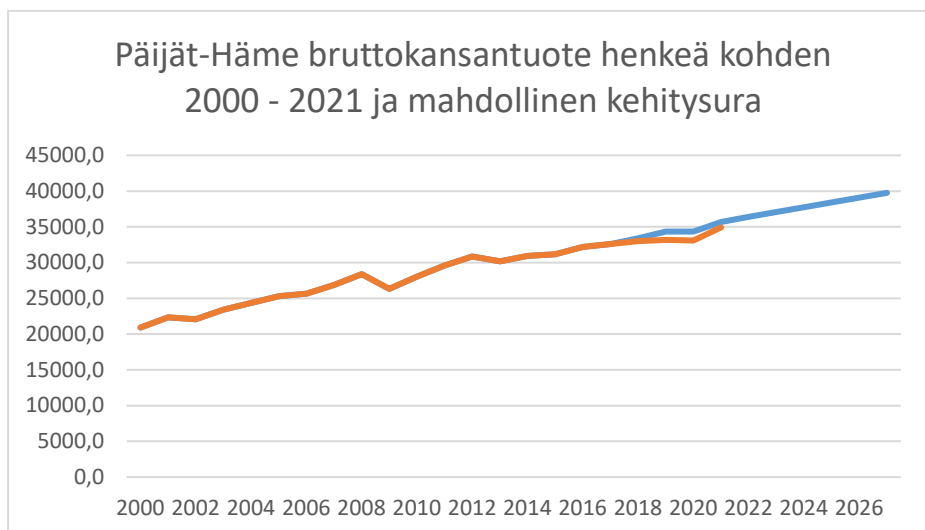
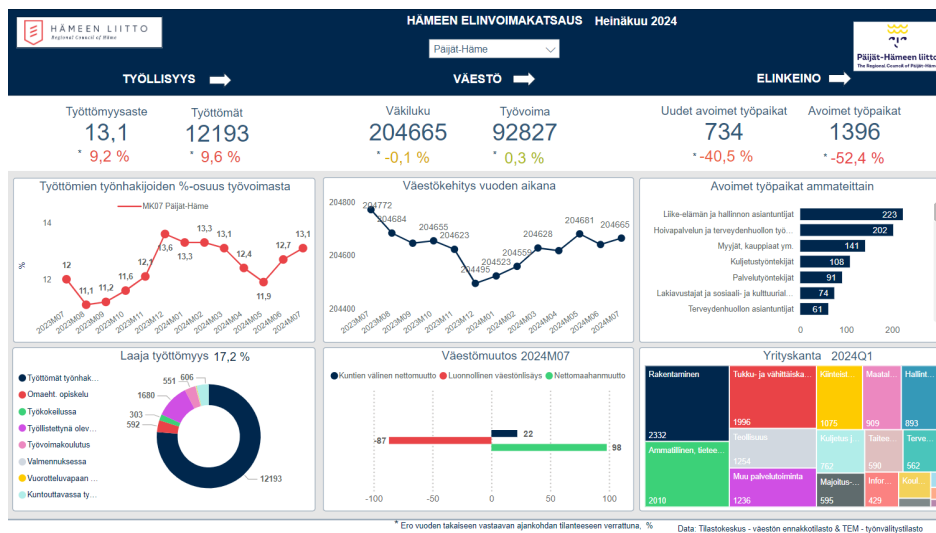
täsmennykset kesän 2025 maakuntavaltuustolle. Syyskaudella 2025 hiotaan prosessin mukana valmisteltu maakuntaohjelma ja kehittämisen kärjet maakuntavaltuustolle 2025 joulukuun kokoukseen.

Liite 1 maakuntastrategian mittarit

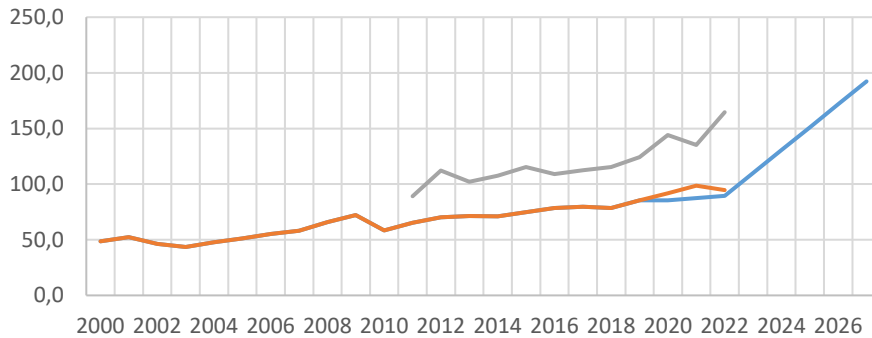
Päijät-Hämeen liitolla on käytössä Kanta-Hämeen kanssa tuotettu kuukausittainen elinvoimakatsaus, jossa päivittyvät mm. väestö- ja työttömyystilastot kuukausittain kunta- ja maakuntaakohtaisesti koottuna

Seurannassa hyödynnetään aluekehityksen määrällisen tilannekuvan mittaristoa, joka kattaa väestökehityksen, aluetalouden, osaamisen ja uudistumisen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä elinympäristön mittareita <https://www.tutkihallinto.fi/alueet/>, tilastokeskuksen tilastotietokantoja on käytetty tavoitteiden asetteluun <https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/> tai muita tilastolähteitä kuten <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>.

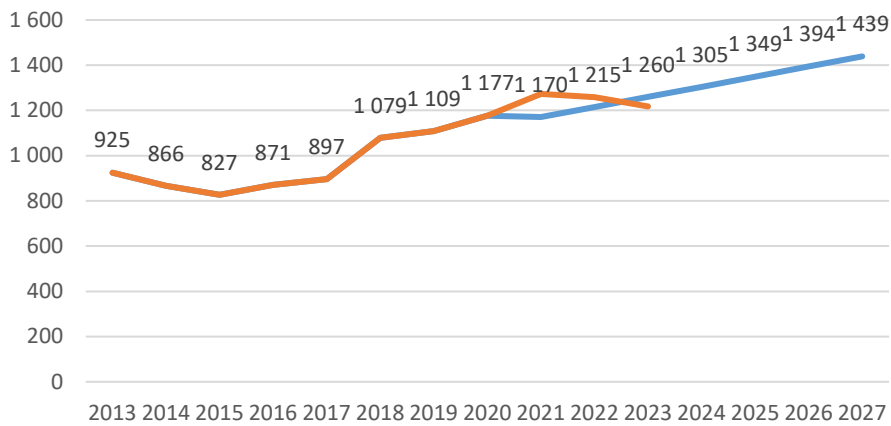
Päijät-Hämeen elinvoimakatsaus, josta myös kuntakohtaiset tiedot haettavissa, heinäkuun tiedoin 2024 ([linkki](#))

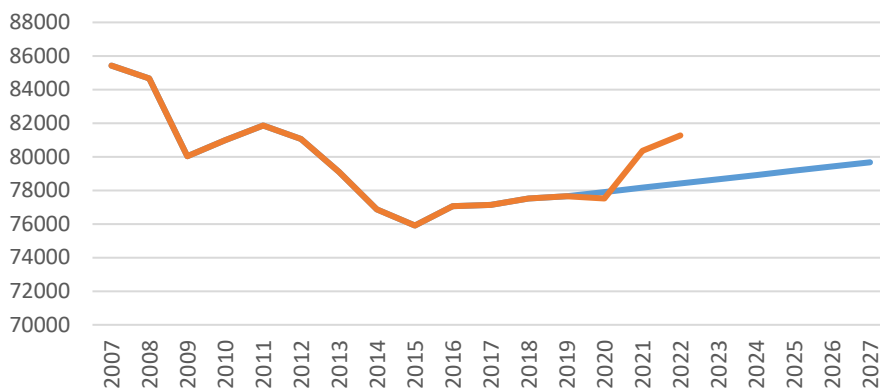
Päijät-Häme TKI goal - companies and organizations (milj. euros) 2000 - 2022 E-K green

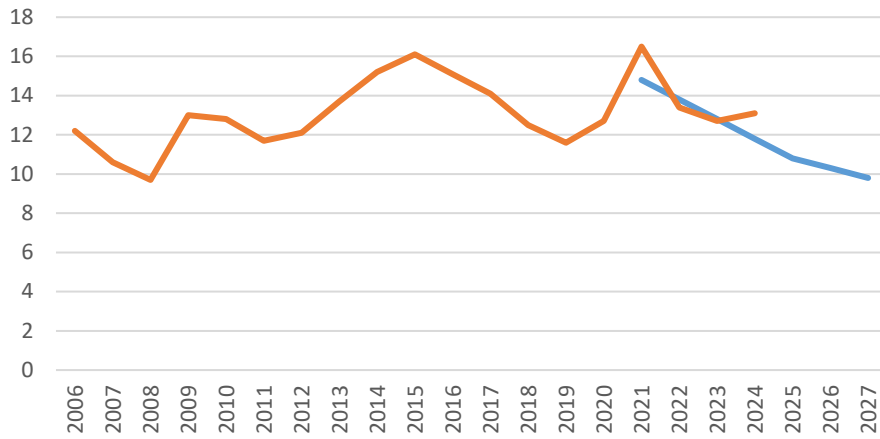
Päijät-Häme aloittaneet yritykset (lkm) 2013 - 2023 (ja mahdollinen kehitysura 2027)

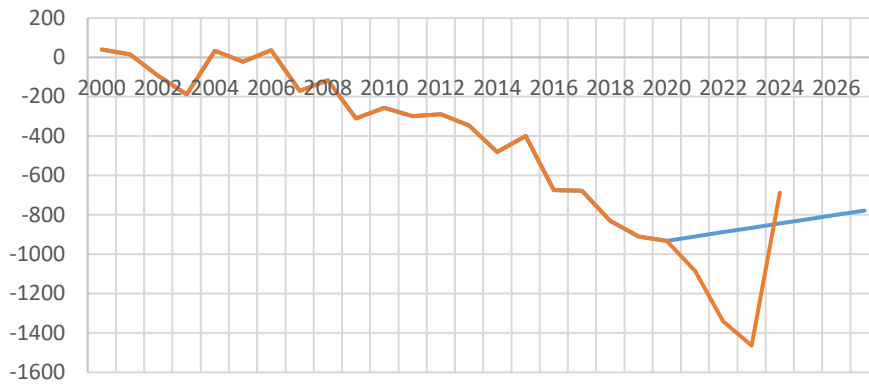
Päijät-Häme alueella työssäkäyvät 2007 - 2022 ja mahdollinen kehitysura 2027

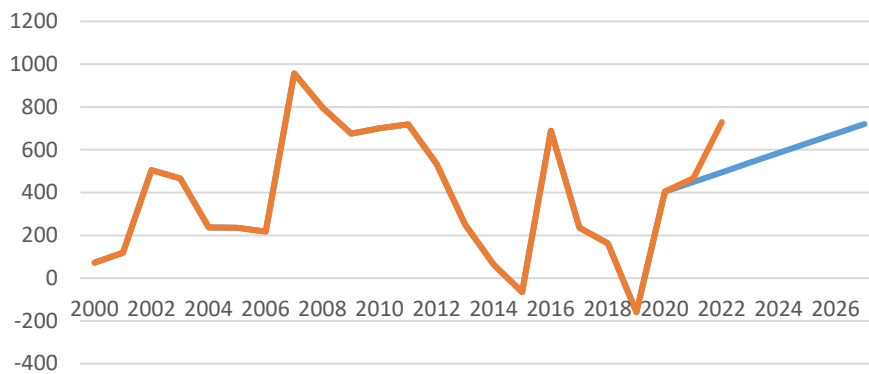
Päijät-Häme työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta 2006 - 2024 ja mahdollinen kehitysura 2027

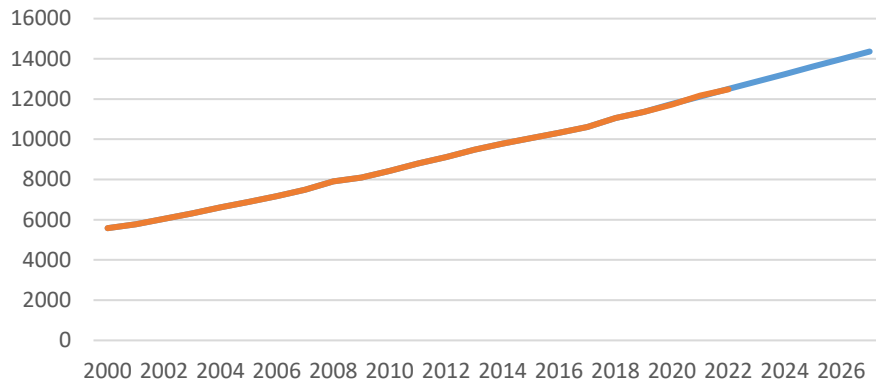
Päijät-Hämeen luonnollinen väestönlisäys 2000 - 2019 ja mahdollinen kehitysura

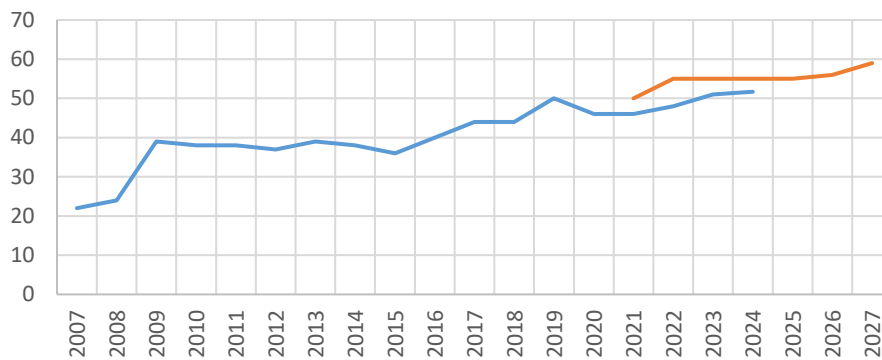
Päijät-Häme kokonaisnettomuutto 2000 - 2022 ja mahdollinen kehitysura 2027

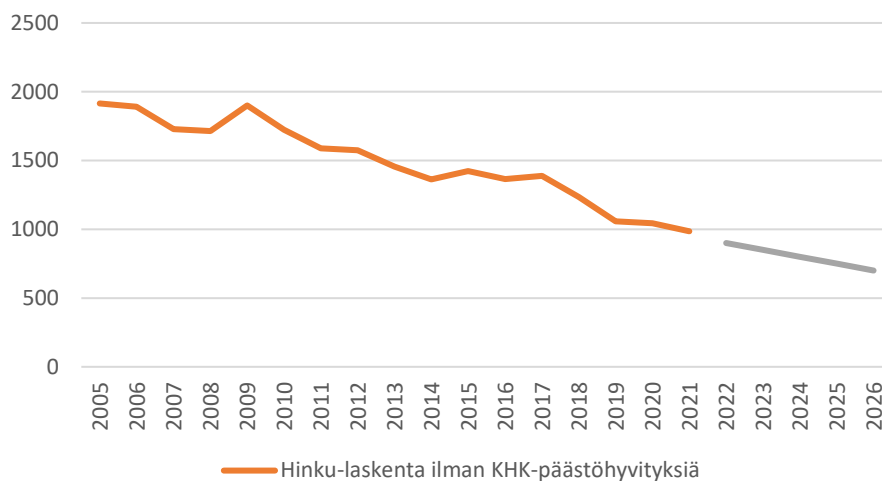
Päijät-Häme ylempi korkeakouluasteen tutkinto
2000 - 2019 ja mahdollinen kehitysura

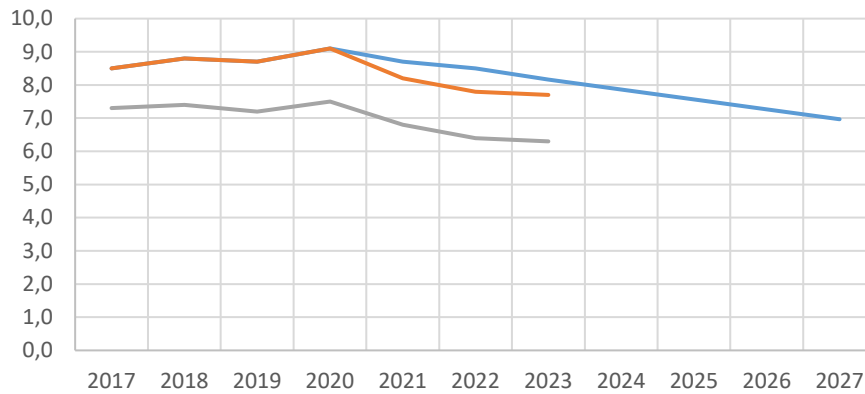
Päijät-Hämeen yhdyskuntajätteen kierrätysaste
2007 - 2020 ja mahdollinen kehitysura 2027

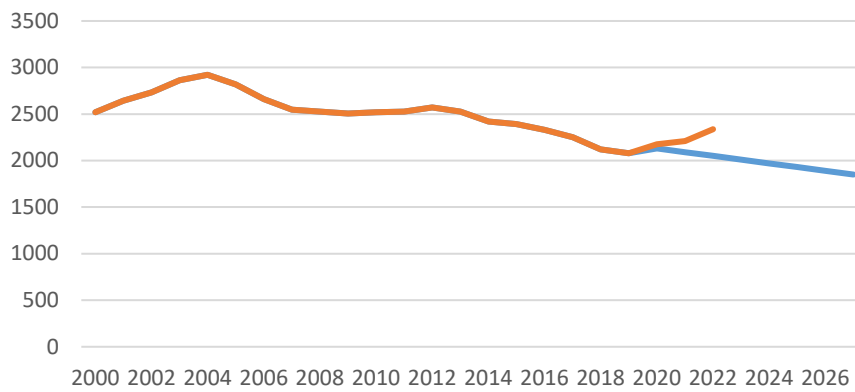
Päijät-Hämeen Hinku-laskenta ilman KHK-
päästöhyvityksiä 2005-2022 ja mahdollinen
kehitys 2027

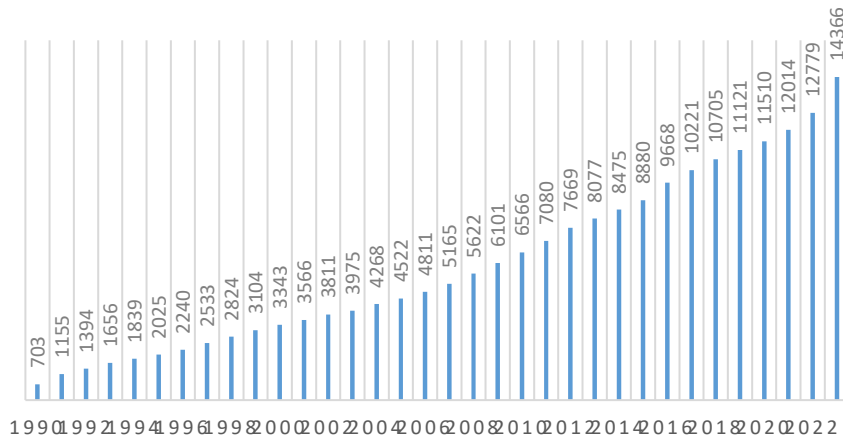
Perustoimeentulon saajia 2017 - 2020 Päijät-Hämeen väestöstä ja mahdollinen kehitysura

Päijät-Häme ilman tutkintoa 20-24 vuotiaat 2000 - 2019 ja mahdollinen kehitysura 2027

PÄIJÄT-HÄME VIERASKIELISIÄ

Liite 2 älykkään erikoistumisen mittarit

